

EWALUACJA ZEWNĘTRZNA SZKÓŁ I PLACÓWEK EDUKACYJNYCH W OCZACH NAUCZYCIELI I DYREKTORÓW. BADANIE RECEPCJI EWALUACJI ZREALIZOWANYCH W ROKU SZKOLNYM 2010/2011

WPROWADZENIE

Niniejszy artykuł stanowi przedruk referatu przygotowanego na XVIII Krajową Konferencję Diagnostyki Edukacyjnej i opublikowanego w materiałach pokonferencyjnych¹. Jest kontynuacją badań dotyczących recepcji ewaluacji zewnętrznej w szkołach i placówkach oświatowych prowadzonych przeze mnie od początku 2010 roku. W tekście zaprezentowano wyniki badania dotyczącego ewaluacji realizowanego w roku szkolnym 2010/2011 oraz wnioski wynikające z porównania recepcji ewaluacji zewnętrznej w różnych badanych okresach.

Ewaluacje zewnętrzne w szkołach i placówkach edukacyjnych są prowadzone od ponad półtora roku. Pierwsze oceny procesu ewaluacji zewnętrznej dokonywane przez szkoły i placówki edukacyjne były pozytywne, wręcz można by rzec – entuzjastyczne, szczególnie gdy mowa o ewaluacjach problemowych realizowanych w pierwszym półroczu 2010 roku². Oceny dokonywali ci dyrektorzy i nauczyciele, w których szkołach/placówkach badanie się odbyło. Warto podkreślić, że były to tylko te szkoły i placówki, które same wyraziły chęć przeprowadzenia u nich ewaluacji zewnętrznej – całościowej lub problemowej.

Materiał badawczy, na którego podstawie sformułowano przedstawione poniżej najistotniejsze wnioski dotyczące recepcji ewaluacji, stanowiły opinie respondentów wyrażane w ankietach poewaluacyjnych, w których pytano ich między innymi o to, jakie korzyści z ewaluacji dostrzegają, jak postrzegają rolę wizytatora

¹ J. Kołodziejczyk, *Ewaluacja zewnętrzna szkół i placówek edukacyjnych w oczach nauczycieli i dyrektorów. Badanie recepcji ewaluacji zrealizowanych w roku szkolnym 2010/2011*, [w:] *Ewaluacja w edukacji: koncepcje, metody, perspektywy*, red. B. Niemierko, M.K. Szmigel, XVIII Krajowa Konferencja Diagnostyki Edukacyjnej, Kraków, 23–25 września 2011 r., Grupa Tomami, Kraków 2011.

² Zob. J. Kołodziejczyk, *Recepcja procesu ewaluacji zewnętrznej w szkołach i placówkach edukacyjnych*, [w:] *Ewaluacja w nadzorze pedagogicznym*, red. G. Mazurkiewicz, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2011.

do spraw ewaluacji, jak oceniają kompetencje fachowe i społeczne wizytatorów związane z prowadzonymi badaniami oraz przydatność raportu.

Z przeprowadzonego badania wynikało, że zdecydowana większość badanych rozumie założenia, cele i zasady ewaluacji, docenia jej funkcję informacyjną, diagnostyczną oraz motywacyjną. Respondenci podkreślali wykorzystanie wyników i wniosków z badania do wyznaczenia kierunków rozwoju szkoły/placówki oraz do podejmowania konkretnych działań i decyzji, które podniosą jakość pracy szkoły/placówki i tym samym przyczynią się do doskonalenia organizacji. Ewaluację zewnętrzną postrzegali jako proces demokratyczny, obiektywny, oparty na partnerstwie i współpracy, a ewaluatora widzieli najczęściej w roli niezależnego, obiektywnego badacza, diagnosty, obserwatora i partnera. Zarówno cele ewaluacji (tu: wykorzystanie wyników i wniosków do rozwoju szkoły/placówki), kompetencje wizytatorów do spraw ewaluacji, jak i istniejące procedury badawcze i w nieco mniejszym stopniu zastosowane narzędzia i metody badawcze zostały ocenione pozytywnie.

Badani byli proszeni również o formułowanie opinii dotyczących tego, co powinno ulec zmianie w procesie ewaluacji. Głównie podkreślali konieczność doskonalenia narzędzi badawczych i modyfikacji doboru metod badawczych.

Opinie nauczycieli i dyrektorów mają fundamentalne znaczenie dla powodzenia wprowadzanej zmiany w nadzorze pedagogicznym. Ażeby podejmowane działania ewaluacyjne miały sens i aby ewaluacja rzeczywiście realizowała zakładane cele, istotne jest pozytywne nastawienie i także opinia o niej w środowisku polskiej oświaty, budująca przekonanie, że stanowi ona rzeczywistą pomoc w prorozwojowym kierowaniu szkołą/placówką. Celem niniejszego artykułu jest przyjrzenie się opiniom nauczycieli i dyrektorów po kolejnych miesiącach prowadzonych ewaluacji zewnętrznych. W wypadku obecnie badanych opinii respondentów (na użytek tego artykułu) warto zaznaczyć, że – w przeciwieństwie do badań poprzednich – szkoły/placówki, w których odbywała się ewaluacja zewnętrzna, były wyznaczane zgodnie z obowiązującym rozporządzeniem³, a nie zgłaszały się same⁴. Istotne więc będzie pytanie, czy w dalszym ciągu recepcja ewaluacji zewnętrznych jest pozytywna i co ewentualnie w odbiorze tego procesu uległo zmianie.

³ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 października 2009 w sprawie nadzoru pedagogicznego.

⁴ Poza szkołami/placówkami biorącymi udział w szkoleniach z ewaluacji zewnętrznej.

BADANIE – CELE, METODA BADANIA, NARZĘDZIA BADAWCZE I OSOBY BADANE

Podobnie jak w wypadku poprzednich badań przeze mnie prowadzonych⁵ problemem badawczym, którym chcę się zająć w niniejszym artykule, jest recepcja ewaluacji zewnętrznych. Główne pytanie badawcze dotyczy więc zagadnienia – jaki jest odbiór ewaluacji zewnętrznych (problemowych, dotyczących obszaru – „Procesy zachodzące w szkole lub w placówce” i ewaluacji całościowych – obejmujących wszystkie wymienione w cytowanym rozporządzeniu obszary) przez nauczycieli i dyrektorów szkół i placówek edukacyjnych, w których realizowano ewaluacje. Pod uwagę wezmę wyniki ankiet uzyskane w okresie od 1 września 2010 do 30 czerwca 2011 roku.

W badaniu posłużę się materiałem pochodzącym z ankiet poewaluacyjnych („Ankieta badająca opinie na temat procesu ewaluacji w szkole/placówce”), skierowanych do nauczycieli i dyrektorów szkół/placówek drogą elektroniczną. Ankieta jest anonimowa i dobrowolna. W analizie zostaną wykorzystane pytania zamknięte – jednokrotnego i wielokrotnego wyboru. Wyniki będą poddane analizie ilościowej. Pytania zawarte w ankiecie dotyczyły głównie następujących zagadnień:

- opinii na temat sposobu przedstawiania celów, zasad, procedury i przebiegu ewaluacji;
- oceny przydatności ewaluacji zewnętrznej, w tym przydatności raportu;
- opinii na temat kompetencji i roli wizytatorów do spraw ewaluacji.

Co wynika z opinii dyrektorów i nauczycieli?

Według badanych (N = 2172) zasady przeprowadzenia ewaluacji zewnętrznej były jasne i zrozumiałe – głównie dzięki wizytatorom (na co wskazało 83% badanych) i dyrektorowi (tę odpowiedź wskazało 67% respondentów). Jedyne dla niespełna 5% badanych zasady te nie były jasne lub pojawiły się „pewne niejasności” (zob. tabela 1). Zdecydowana większość badanych (niemal 96%) twierdzi, że wizytatorzy jasno przedstawili cele (N = 2154) i procedurę ewaluacji (N = 2153). Porównując te wyniki z badaniami, o których pisałam we wprowadze-

⁵ J. Kołodziejczyk, *Recepcja...* oraz badanie recepcji ewaluacji zewnętrznych, które zostało przeprowadzone w czerwcu 2010 w kontekście kultury organizacyjnej szkoły; rezultatem badania był referat: J. Kołodziejczyk, *Znaczenie ewaluacji zewnętrznej dla kultury szkoły*, wygłoszony na konferencji „Istota kultury szkoły jako miejsca nauczania i oddziaływań wychowawczych. Kultura szkoły rozwijającej się”, Kraków 11–12 czerwca 2010.

niu (prowadzonymi przeze mnie wcześniej), notuje się tu istotne zmiany w ocenie tych zagadnień przez respondentów. Na uwagę zasługuje znacząco mniejszy obecnie odsetek – o 10% – wskazań związanych z tym, że zasady prowadzenia ewaluacji są jasne dzięki dyrektorom (zob. tabela 1). Różnica ta jest istotna statystycznie (przy $p < 0,001$). Wydaje się, że można to tłumaczyć faktem większego zainteresowania (zaangażowania) czy wiedzy dyrektorów na temat ewaluacji zewnętrznej, którzy sami zgłaszali swoje placówki do prowadzenia badań w pierwszym półroczu 2010 roku.

Tabela 1. Rozkład odpowiedzi na pytanie „Czy zasady przeprowadzenia ewaluacji w Waszej szkole były dla Pana(-i) jasne i zrozumiałe?”, N = 2172

Czy zasady przeprowadzenia ewaluacji w Waszej szkole były dla Pana(-i) jasne i zrozumiałe?	Tak (%)	Nie (%)	Razem
Tak, dzięki wizytatorom	83,20	16,80	100%
Tak, dzięki dyrektorowi	67,08	32,92	100%
Tak, dzięki kolegom i koleżankom	26,84	73,16	100%
Tak, dzięki materiałom informacyjnym	34,53	65,47	100%
Były pewne niejasności	3,08	96,92	100%
Nie	1,84	98,16	100%

Źródło: opracowanie własne.

Część pytań w ankiecie poewaluacyjnej dotyczyła opinii na temat kompetencji wizytatorów do spraw ewaluacji. Wszystkie wymieniane kompetencje zostały wysoko ocenione przez nauczycieli i dyrektorów (zob. tabela 2). W ankiecie pod uwagę brano głównie kompetencje fachowe, dotyczące merytorycznych aspektów prowadzenia ewaluacji, uwzględniające między innymi zarządzanie tym procesem, kompetencje badawcze, umiejętności związane z prezentacją raportu na spotkaniu z radą pedagogiczną. W pytaniach zwraca się również uwagę na kompetencje społeczne oraz takie, które wynikają z przyjętego modelu prowadzenia ewaluacji zewnętrznej i wartości ją konstytuujących⁶.

Według zdecydowanej większości respondentów (powyżej 85%) wizytatorzy do spraw ewaluacji są obiektywni, mają umiejętności związane z zarządzaniem czasem i współpracą w zespole badawczym. Równie wysoko badani ocenili ich zaangażowanie i docieklivość, co było widoczne według nich w staraniach o zro-

⁶ Zob. też E. Drozd, L. Piotrowska, *Rola zawodowa wizytatora do spraw ewaluacji*, [w:] *Ewaluacja w nadzorze pedagogicznym. Odpowiedzialność*, red. G. Mazurkiewicz, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2010.

zumienie działań podejmowanych w szkołach/placówkach czy w dbałości o dostrzeganie uwarunkowań i kontekstu, w jakich funkcjonują te instytucje.

Tabela 2. Rozkład odpowiedzi na pytania dotyczące oceny kompetencji wizytatorów do spraw ewaluacji, narzędzi badawczych i raportu

	Tak (%)	Nie (%)	Nie wiem (%)	Razem
Czy wizytatorzy do spraw ewaluacji w jasny sposób przedstawili cele ewaluacji?	95,91	3,9	0,19	100% (= 2151)
Czy wizytatorzy do spraw ewaluacji w jasny sposób przedstawili procedury/przebieg ewaluacji?	96,05	3,81	0,14	100% (= 2153)
Czy wizytatorzy do spraw ewaluacji współpracowali z sobą w trakcie ewaluacji?	88,38	3,84	7,78	100% (= 1093)
Czy wizytatorzy do spraw ewaluacji efektywnie wykorzystywali czas spędzony w szkole/placówce?	87,39	5,48	7,13	100% (= 1094)
Czy wizytatorzy do spraw ewaluacji byli bezstronni?	90,19	7,23	2,58	100% (= 2130)
Czy wizytatorzy do spraw ewaluacji starali się dostrzec uwarunkowania i kontekst, w jakim funkcjonuje szkoła/placówka?	88,50	10,00	1,50	100% (= 2131)
Czy wizytatorzy do spraw ewaluacji zachęcali do dyskusji, aby lepiej zrozumieć działania podejmowane w szkole/placówce?	85,83	9,75	3,16	100% (= 2153)
Czy wizytatorzy do spraw ewaluacji byli w stanie odpowiedzieć na zadane pytania i wątpliwości badanych związane z narzędziami badawczymi?	91,27	6,57	2,16	100% (= 2131)
Czy pytania w ankiecie dla nauczycieli były jasne i zrozumiałe?	84,94	14,17	0,89	100% (= 2145)
Czy Pana(-i) zdaniem udział nauczycieli w procesie ewaluacji był wystarczający?	92,47	6,38	1,16	100% (= 2164)
Czy dyskusja nad raportem (w trakcie prezentacji) pomogła w określeniu kierunków rozwoju?	84,00	14,55	1,45	100% (= 1100)
Czy raport trafnie odzwierciedla znany Panu(-i) obraz szkoły/placówki?	83,38	15,27	1,36	100% (= 1107)
Czy dyskusja nad raportem (w trakcie prezentacji) pomogła w określeniu kierunków rozwoju?	83,99	14,56	1,46	100% (= 1099)

Źródło: opracowanie własne.

Pytanie dotyczące kompetencji wizytatorów w zakresie wyjaśniania wątpliwości związanych z narzędziami badawczymi dowodzi, że wizytatorzy w ocenie respondentów dobrze radzą sobie z tym zadaniem. Według 91% badanych (N = 2131) posiadają odpowiednią wiedzę w tym zakresie. Również inne istotne kompetencje ewaluatorów oceniono wysoko (zob. tabela 3). Większość respon-

dentów uznała, że mają oni umiejętności pozwalające na profesjonalne wykonywanie pracy (N = 1047). Respondenci wysoko ocenili umiejętności komunikacyjne, kulturę bycia i zaangażowanie w pracę wizytatorów – tak wskazało 77% badanych, wiedzę merytoryczną dotyczącą funkcjonowania placówek (70% wskazań pozytywnych), umiejętności/kompetencje badawcze (66%) oraz kompetencje organizacyjne (65% wskazań pozytywnych). Uzyskane wyniki badań są zbliżone do wypowiedzi respondentów w poprzednio realizowanych badaniach. Zwraca uwagę jedynie wyższa obecnie ocena kompetencji organizacyjnych wizytatorów, co oznaczałoby być może ich większą sprawność w przygotowaniu i prowadzeniu ewaluacji.

Tabela 3. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Jak Pan(-i) ocenia wizytatorów do spraw ewaluacji”, N = 1047

Jak Pan(-i) ocenia wizytatorów do spraw ewaluacji?	Tak (%)	Nie (%)	Razem
– wiedzę merytoryczną dotyczącą funkcjonowania placówek	69,82	30,18	100%
– umiejętności/kompetencje badawcze	66,38	33,62	100%
– kompetencje organizacyjne	64,85	35,15	100%
– umiejętności komunikacyjne, kulturę bycia	76,79	23,21	100%
– zaangażowanie w pracę	77,08	22,92	100%

Źródło: opracowanie własne.

Problem, na który respondenci zwracali uwagę w poprzednich badaniach, dotyczył używanych w ewaluacji pytań narzędziowych. Badani, postulując zmiany w procesie ewaluacji, twierdzili, że przede wszystkim dalsza praca powinna się koncentrować właśnie na pracy nad narzędziami badawczymi. Równocześnie jednak uważali, że narzędzia badacze w zaproponowanej formie umożliwiają przeprowadzenie wiarygodnego badania. Również powstały raport uznali za przydatny do podejmowania działań służących rozwojowi szkół/placówek. Zarówno w poprzednich badaniach, jak i w niniejszym większość respondentów stwierdziła, że pytania zawarte w ankiecie dla nauczycieli były jasne i zrozumiałe (zob. tabela 2) – w tym badaniu dla niemal 85% ankietowanych (N = 2145), co oznacza, że obecnie niemal 18% więcej respondentów wyraża taką opinię w stosunku do badania z pierwszej połowy 2010 roku.

Istotnym problemem w trakcie prowadzenia ewaluacji jest także jej zorganizowanie, by w jak najmniejszym stopniu wpływać na codzienny rytm pracy szkoły/placówki. Harmonogram działań badawczych jest układany we współ-

pracy z dyrektorem szkoły, między innymi właśnie po to, by znaleźć najbardziej optymalne rozwiązania organizacyjne. Z wypowiedzi zdecydowanej większości nauczycieli i dyrektorów (N = 2158) wynika, że prowadzone ewaluacje nie zakłócają pracy szkoły/placówki lub ją zakłócają, ale w niewielkim, możliwym do zaakceptowania stopniu (takie zdanie wyraziło odpowiednio 57% i 38% badanych). Również w tym wypadku oznacza to, że w porównaniu do opinii uprzednio badanych nauczycieli i dyrektorów obecny wynik jest bardziej korzystny – tu warto wspomnieć, że niemal 21% respondentów z wcześniejszego badania uznało, że ewaluacja poważnie zakłóca pracę szkoły.

Tabela 4. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy proces ewaluacji zakłócił pracę szkoły/placówki?”, N = 2158

Czy proces ewaluacji zakłócił pracę szkoły/placówki?	%
Nie zakłócił pracy szkoły	56,81
Zakłócił w niewielkim, możliwym do zaakceptowania, stopniu	38,09
Zakłócił poważnie pracę szkoły	3,52
Uniemożliwił normalną pracę szkoły	1,44
Nie wiem	0,14

Źródło: opracowanie własne.

Dla 92% badanych udział nauczycieli w procesie ewaluacji był wystarczający (zob. tabela 2). We wcześniejszym badaniu taką opinię wyraziło 65% respondentów.

Część pytań w ankiecie poewaluacyjnej dotyczyła oceny przydatności raportu dla szkoły/placówki. Zagadnienia związane z raportem dotyczyły również spotkania z radą pedagogiczną, na którym prezentowano wyniki i wnioski z przeprowadzonej ewaluacji. Respondenci docenili wszystkie najważniejsze części spotkania z radą pedagogiczną, przy czym zdaniem nieco powyżej 44% badanych najważniejszą częścią była prezentacja wyników ewaluacji, według 30% była taką częścią warsztatowa, poświęcona analizie wyników ewaluacji prowadzonej w grupach, a dla 25% najważniejsza była dyskusja dotycząca wyników ewaluacji (zob. tabela 5). Zdaniem 84% badanych (N = 1100) dyskusja ta pomogła w określeniu kierunków rozwoju szkoły/placówki (zob. tabela 2).

Wyniki badania pokazują, że (podobnie jak w poprzednich badaniach) głównie docenia się jednokierunkowy przekaz informacji, interaktywne formy komunikacji cieszą się mniejszym zainteresowaniem nauczycieli i dyrektorów. Być może wiąże się to również z nastawieniem nauczycieli – większym naciskiem na

informację o przeprowadzonym badaniu niż refleksję. Inna interpretacja tego wyniku badania może się wiązać z tym, że ewaluatorzy lepiej radzą sobie z prezentowaniem treści raportu, a słabiej z pracą warsztatową i prowadzeniem dyskusji. Być może nie bez znaczenia jest również fakt, że prezentacja wyników ewaluacji stanowi pierwszą część spotkania z radą pedagogiczną, trwającego zwykle około 2,5–3 godzin, i uczestnicy spotkania mogą być zmęczeni wtedy, gdy inicjuje się dyskusję nad wynikami badania.

Tabela 5. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Która część spotkania poświęconego prezentacji raportu była dla Pana(-i) najważniejsza?”, N = 2143

Która część spotkania poświęconego prezentacji raportu była dla Pana(i) najważniejsza?	%
– prezentacja wyników ewaluacji	44,28
– analiza wyników ewaluacji w grupach	30,42
– dyskusja pomiędzy nauczycielami a wizytatorem	25,29

Źródło: opracowanie własne.

Pozytywnie oceniany jest także raport z ewaluacji zewnętrznej. Badani znajdują zastosowanie wyników i wniosków z ewaluacji w doskonaleniu swoich organizacji. Opinie na temat raportu można, w skrócie, przedstawić następująco:

- raport odzwierciedla znany nauczycielom obraz szkoły/placówki – tak sądzi 83% respondentów (N = 1107, zob. tabela 2);
- 89% nauczycieli i dyrektorów ocenia, że raport jest przydatny w pracy szkoły (zob. tabela 6);
- badani uważają, że raport przede wszystkim pokaże obraz szkoły i obecne jej miejsce (70% wskazań) oraz pomoże podejmować właściwe decyzje i działania w przyszłości (67% wskazań) – zob. tabela 7;
- obszary najczęściej wskazywane jako te, w których raport najbardziej przyczyni się do rozwoju szkoły/placówki, to: współpraca z rodzicami (57% wskazań respondentów) oraz relacje nauczycieli z uczniami (52%) i kształcenie (50% wskazań); według badanych w najmniejszym stopniu okaże się przydatny w obszarze zarządzania (22% wskazań) i współpracy ze środowiskiem (25%) – zob. tabela 8.

Tabela 6. Rozkład odpowiedzi na pytanie „Jak Pan(-i) ocenia przydatność raportu w pracy szkoły/placówki?”, N =2150

Jak Pan(-i) ocenia przydatność raportu w pracy szkoły/placówki?	%
Bardzo przydatny	51,07
Raczej przydatny	38,60
Raczej nieprzydatny	5,53
Zupełnie nieprzydatny	3,07
Nie mam zdania	1,72

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 7. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „W jaki sposób Pana(-i) zdaniem raport przyczyni się do rozwoju szkoły/placówki?”, N = 2158

W jaki sposób Pana(-i) zdaniem raport przyczyni się do rozwoju szkoły/placówki?	Tak (%)	Nie (%)	Razem
Nie przyczyni się wcale	4,68	95,32	100%
Pokaże obraz szkoły i uświadomi nam, gdzie jesteśmy	70,25	29,75	100%
Uruchomi proces analizy rzeczywistości szkoły	38,74	61,26	100%
Pomoże podejmować właściwe decyzje i działania	66,96	33,04	100%
Ułatwi prowadzenie ewaluacji wewnętrznej	55,51	44,49	100%
Inne (jakie?)	7,46	92,54	100%

Źródło: opracowanie własne.

Zestawiając wypowiedzi respondentów z poprzednich i niniejszego badania, obserwuje się zwiększenie pozytywnych opinii na temat możliwości wykorzystania raportu. Wyżej oceniana jest jego przydatność do doskonalenia działań podejmowanych w szkole, w większym stopniu postrzegana jest też adekwatność opisu do znanej nauczycielom i dyrektorom rzeczywistości szkolnej. Zmiany są widoczne w opiniach dotyczących tego, w jakich obszarach raport może się przyczynić do rozwoju szkoły/placówki. Uprzednio najczęściej wskazywanym obszarem (przez nieco więcej niż połowę badanych) było kształcenie; w przypadku pozostałych obszarów przeważały wskazania negatywne. Obecnie w przypadku trzech obszarów pojawiły się w większości wskazania pozytywne i były to: współpraca z rodzicami, relacje nauczycieli z uczniami i kształcenie. Podobnie w obecnym i poprzednich badaniach – najniżej oceniono przydatność raportu w obszarze zarządzania i współpracy ze środowiskiem. Warto tu zwrócić uwagę, że zdecydowana większość prowadzonych w badanym okresie ewaluacji zewnętrznych doty-

czyła jednego obszaru – „Procesy”, a w poprzednim badaniu – obszarze „Efekty”; być może respondenci nie dostrzegali wprost powiązania między treścią raportu a ich wykorzystaniem w tych dwóch obszarach funkcjonowania szkoły/placówki.

Tabela 8. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „W jakich obszarach raport najbardziej przyczyni się do rozwoju Państwa szkoły/placówki?”, N = 2105

W jakich obszarach raport najbardziej przyczyni się do rozwoju Państwa szkoły/placówki?	Tak (%)	Nie (%)	Razem
W obszarze współpracy między nauczycielami	41,33	58,67	100%
W relacjach nauczycieli z uczniami	51,59	48,41	100%
W obszarze procesu kształcenia	50,12	49,88	100%
W obszarze współpracy ze środowiskiem	25,42	74,58	100%
W obszarze współpracy z rodzicami	56,72	43,28	100%
W obszarze zarządzania	21,81	78,19	100%
W obszarze poprawy wyników	30,64	69,36	100%
Inne (jakie?)	5,56	94,44	100%

Źródło: opracowanie własne.

WNIOSKI

Badanie objęło wyniki ankiet poewaluacyjnych uzyskane w okresie od 1 września 2010 do 30 czerwca 2011 roku. Respondentami byli nauczyciele i dyrektorzy szkół/placówek edukacyjnych, w których odbywały się w tym czasie ewaluacje zewnętrzne całościowe i problemowe.

Z udzielonych przez badanych odpowiedzi wynika, że wszystkie poruszone w pytaniach badawczych aspekty prowadzonego procesu ewaluacji są akceptowane przez respondentów. Większość z nich pozytywnie wypowiada się na temat kompetencji fachowych i społecznych wizytatorów do spraw ewaluacji, przydatności raportu i sposobów jego wykorzystania. Badani deklarują, że jasne są dla nich cele, zasady i procedura prowadzonych ewaluacji zewnętrznych.

Nie obserwuje się dużych zmian w porównaniu do badań dotyczących recepcji ewaluacji w pierwszej połowie 2010 roku, choć niektóre aspekty procesu ewaluacji są lepiej oceniane przez nauczycieli i dyrektorów. Należą do nich między innymi:

- wyższa obecnie ocena kompetencji organizacyjnych wizytatorów,
- lepiej oceniane pytania w ankiecie dla nauczycieli – „jasność i zrozumiałość”

- lepsza organizacja procesu badawczego, skutkująca mniejszymi zakłóceniami pracy szkoły/placówki,
- zwiększenie pozytywnych opinii na temat możliwości wykorzystania raportu.

BIBLIOGRAFIA

- Drozd E., Piotrowska L., *Rola zawodowa wizytatora do spraw ewaluacji*, [w:] *Ewaluacja w nadzorze pedagogicznym. Odpowiedzialność*, red. G. Mazurkiewicz, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2010.
- Kołodziejczyk J., *Ewaluacja zewnętrzna szkół i placówek edukacyjnych w oczach nauczycieli i dyrektorów. Badanie recepcji ewaluacji zrealizowanych w roku szkolnym 2010/2011*, [w:] *Ewaluacja w edukacji: koncepcje, metody, perspektywy*, red. B. Niemierko, M.K. Szmigel, XVIII Krajowa Konferencja Diagnostyki Edukacyjnej, Kraków, 23–25 września 2011 r., Grupa Tomami, Kraków 2011.
- Kołodziejczyk J., *Recepcja procesu ewaluacji zewnętrznej w szkołach i placówkach edukacyjnych*, [w:] *Ewaluacja w nadzorze pedagogicznym*, red. G. Mazurkiewicz, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2011.
- Kołodziejczyk J., *Znaczenie ewaluacji zewnętrznej dla kultury szkoły*, referat wygłoszony na konferencji „Istota kultury szkoły jako miejsca nauczania i oddziaływań wychowawczych. Kultura szkoły rozwijającej się”, Kraków 11–12 czerwca 2010.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 października 2009 w sprawie nadzoru pedagogicznego.